

ናይ ሽወደን መደብ ክታቦት ንቁልዑ

ኩሎም ቁልዑ ኣብ ሽወደን ኣንጻር ትሽዓተ ከበድቲ ሕግማት ብናጻ ናይ ምክታብ መሰል ኣለዎም። ኩለን ኣዋልድ ኣንጻር መንሸሮ ክሳድ ማህጻን (HPV, ሆፕቮ ሰብኣዊ ፓፒሎም ቫይረስ) ክታቦት ንክክተባ ዕድል ይበሃቦን። እዚ ክታቦት ኣብ ማእከል ክንክን ቁልዑን ኣብ ቤት ትምህርቲ ብመንገዲ ጥዕና ተመሃሮ ይወሃብ።

ኣብ ውሽጢ ናይ ሽወደን መደብ ክታቦት ንቁልዑ፡ ኣንጻር ኣየናት ሕግማት እዩ ሰብ ዝክተብ?

ዲፍተርያ ኣብ ቁልዑ ዕብስት ከሰብሎም ዝክእል ሓደ ኣዚዩ ተላጋቢ ን ብርቱዕ ረኽቢ ጎራሮን እዩ። ባክተርያ ናይ ዲፍተርያ፡ ንኣብነት ኣብ ልቢ፣ ኩሊትን ሰርዒት መትኒን ንህይወት ዜሰግእ ጉድኣት ክውርድ ዝክእል ሓደ መርዚ ይነዘዕ።

ቲታኑስ ኣብ መሬት ብዝርከብን ኣብ ቀልቀል ኣንስሳታት ክርከብ ብዝክእልን ሓደ ባክተርያ ይሰዕብ። እዚ ባክተርያ ቍሰሊ ከርክብን ናይ ጭዋዳታት ምጭባጥን ምስትንፋሳዊ ልምስትን ከሰብሎ ዝክእል ሓደ ብርቱዕ መርዚ ዮፍሪ። ሓደ ሓደ ግዜ እቲ ሰብ ይመውት። እዚ ሕግም ኣብ መንጎ ሰባት ኣይመሓላለፍን እዩ።

ትክትክታ ሓደ ኣዚዩ ተላጋቢ ምስትንፋሳዊ ረኽቢ ጌይኑ፡ ኣሸጋሪ ሰዓል ብምግባር ንሓደ ኣዋርሕ ክጸንሕ ይክእል። ናብ ነድሪ ሳምቡእ እውን ከምርሕ ይክእል። እዚ ሕግም ንዕሸላት ኣዚዩ ኣድካምን ንህይወቶም ኣሰጋእን እውን እዩ።

ፖልዮ ሓደ ናይ ቫይረስ ሕግም ጌይኑ ብመንገዲ ዝተበከለ ማይ ይመሓላለፍ። ክሳብ 1950 ዓ.ም ኣብ ሽወደን ብሰንኪ ፖልዮ ንብዙሓት መልመስቲ ወይ ነባሪ መጥዳኦቲ ኣጋጢሞም እዩ። ግን ብሓገዝ ዝሓሸ ስነ-ጥዕናን (ጽሬት) ሓፈሻዊ ክታቦትን እቲ ሕግም ካብ ሽወደን ካልኣት ዝበዝሓ ሃገራትን ጠፊኡ።

ሆሞፊልስ ኢንፍሉወንሳ ዓይነት በ (HIB)፡ ልዕል-ኸሎ ኣብ ቁልዑ ትሕቲ ሓመብት ዓመት ብቆልጡፍ ብርቱዓት ረኽቢታት ከምጽእ ዝክእል ሓደ ባክተርያ እዩ። HIB ሕግም ኣንቅጺ ወይ ምራዝ ደም ኣንተ ኣሰዒቡ ናይ መጣት ዘሎ ተክእሎ ካብ ሓመብት ክሳብ ዓሰርተ ሚእታዊት እዩ። እቲ ሕግም ዝድሕኑ፡ ክሓዊ ዜይክእል ነባሪ ሰንክልና ከም ጽምመት ወይ ሕግም ምንፍርፋር ከማዕብሎ ይክእሎ።

ፕነሞኮኩስ ንዩመውኑ፡ ጠንቂ ናይ ከም ነድሪ እዚን ነድሪ ሰርፍን ዝሓመሰሰ ቅልል ዝበለ ረኽቢታት ክኾኑ ዝክእሉ ባክተርያ እዮም። ግን ስተረፕንተኮኩስ ጠንቂ ከም ነድሪ ሳንቡኦ፡ ምራዝ-ደምን ኣንቅጺን ዝሓመሰሉ ኣጸቢቕም ሓደገኛታት ዝኾኑ ሕግማት እውን እዮም። እዚ ክታቦት፡ ኣንጻር ካብቲ ኣብዚ ክታቦት ዝሓቱ ብጠንቂ ስተረፕንተኮኩስ ዝሰብሎ ብርቱዕ ሕግም ጽቡቕ ምክልኻል ይህብ።

ንፍዮ ሓደ ኣዚዩ ተላባዕን ብዙሕ ግዜ ብርቱዕ ረሲኒ፣ እሑኦታን ዕንፍሩርን ዝገብር ኣሸጋሪ ናይ ቫይረስ ሕግም እዩ። እዚ ከም ነድሪ ሓንጎል፡ ነድሪ እዚን ነድሪ ሳንቡኦን ዝሓመሰሎ ተደረብቲ ሕግማት ከሰብሎ ይክእል እዩ። ብሰንኪ ንፍዮ ዝሞቱ ሰባት እውን ይገብሩ እዮም። ኣንጻር እዚ ሕግም ዝኾነ መድሃኒት የለን።

ጸግዕ፡ ብቆዳምነት ንምራቕዊ ጽኪን ንማእከላይ መትናዊ ሰርዓትን ዘጥቅዕ ሓደ ኣዚዩ ተላባዒ ናይ ቫይረስ ሕግም እዩ። ልሙዳት ሓልዚ፡ ኣንቅጺን ነድሪ ሓንጎልን ኮይኖም፡ እዚኦም ነባር ጸገም ምስማዕ ወይ ምጽማም ከሰብሎ ይክእሎ። ዓቕመ ኣዳም ድሕሪ ምብጽሖም ዝሓሙ ደቂ ተባዕቲዮ፡ ብነድሪ ፍሪ-ነፍሲ ክጥቅቡ ይክእሎ። እዚ ሳሕቲ መኻናት ክገብርም ይክእል እዩ።

ዕድመ	ክፍለ ክታቦት ጸረ	ዓቕን
3 ወርሒ	ዲፍተርያ፣ ተታኑስ፣ ትክትክታ፣ ፖልዮ፣ ሆሞፊልስ ኢንፍሉወንሳ ዓይነት በ (Hib)፣ ፕነሞኮኩስ ንዩመውኑ	ዓቕን 1
5 ወርሒ	ዲፍተርያ፣ ተታኑስ፣ ትክትክታ፣ ፖልዮ፣ ሆሞፊልስ ኢንፍሉወንሳ ዓይነት በ (Hib)፣ ፕነሞኮኩስ ንዩመውኑ	ዓቕን 2
12 ወርሒ	ዲፍተርያ፣ ተታኑስ፣ ትክትክታ፣ ፖልዮ፣ ሆሞፊልስ ኢንፍሉወንሳ ዓይነት በ (Hib)፣ ፕነሞኮኩስ ንዩመውኑ	ዓቕን 3
18 ወርሒ	ንፍዮ፣ ጸግዕ፣ ንፍዮ ጀርመን (ፋብላ)	ዓቕን 1
5 ዓመት	ዲፍተርያ፣ ተታኑስ፣ ትክትክታ፣ ፖልዮ	ዓቕን 4
	1—2 ንፍዮ፣ ጸግዕ፣ ንፍዮ ጀርመን (ፋብላ)	ዓቕን 2
	5—6 መንሸሮ ክሳድ ማህጻን (ሆፕቮ) (ንኣዋልድ)	ዓቕን 1-2
	8—9 ዲፍተርያ፣ ተታኑስ፣ ትክትክታ	ዓቕን 5

- ማእከል ክንክን ቁልዑ
- ጥዕና ተመሃራይ ኣብ ቤት ትምህርቲ

ክታቦት እንታይ ማለት እዩ?

ክታቦት ማለት፡ ነቲ ጠንቂ ሓደ ሕግም ዝኾነ ኣርካሲ ብኸፊል ወይ ነቲ ኣርካሲ ብምልኡ ብዘተዳኸመ መልክዑ ንኣካላት ምሃብ እዩ። እዚ ንሓደ ሰብ ንክከምሞ እኹል ኣይኮነን። ሓደ መክላኸሊ ንክሃንጽ ግን እኹል እዩ። ብድሕሪሎ ሓደ ሰብ በቲ ረኽቢ እንተ ተቐለቦ፡ ናይ ኣካላት ሰርዓተ ብይነት ድልዊ እዩ። ነቲ ናይ ኣርካሲ ድግ ቅድግ ሕግም ምጅማሩ ከምዚይጓዳኢ ይገብር።

ክታቦት ብኸመይ ይተግበር?

ኩሎ ክታቦት ብወለንታ እዩ። ውልድካ ክክተብ እንተ ኾይኑ ትውስን ንሰኻ ወላዲ ኢኻ።

ኣብዚ መደብ ክታቦት ዘለዉ ክታቦታት ንሕጻናት ኣብ ሰለጭም ንዕብይ ዝበሉ ኣብ ኢደም ብሰሪጎጋ ይወሃቡ። ሓበሬታ ናይ ንቁልዑ ብመንገዲ እዚ ናይ ሽወደን መደብ ክታቦት ዝወሃብ ክታቦታት፡ ናብቲ ሃገራዊ መዝገብ ክታቦት ጸብጻብ ይወሃብ እዩ። ብሓገዝ ናይዚ መዝገብ ክንደይ ሰባት ከም ዝተከተቡን እዩም ክታቦታት ነቲ ሕግማት ከም ዝገድሉ ይገብሩ ከም ዘለዉ ወይ ኣብ ትሕቲ ቁጽጽር ከም ዘለዉ ብቐለሉ ክርክ ይክእል።

ሩባ ለውጥ ለማድረግ ጊዜ ንግድን ቁልፍን ዘይጓዳኝ ናይ ሻይረስ ረኽሲ ኸንሱ ነፍሰጻር ጓል ኣንስተይቲ ኣንተ ሓሚግ ግን ናይ ብርዲን (ምካድ ጥንሲ) ወይ ኣብቲ ናይ ዕሽል ሓንጎል፣ ልቢ፣ ናይ ምርኣይ ክኣለትን ናይ ምስማዕ ክኣለትን ከቢድ ጉድኣት ናይ ምውራድ ሓደጋ ኣሎ። ሳላ እዞም ክታቦታት፡ ብሩባ ኣብ ሸወደን ብዝተለኸፈት ኣደ ብዘሰግበ ናይ ዕሽል መጉዳእቲ ዘለዎ ዝኾነ ህጻን ኣብ ሸወደን ካብ ዘውለድ ነዊሕ ጊዜ እዩ ጌይሩ።

ሁግንት ፓፕሎማ ቪሩስ (ሆፕቪ) ንቁርባትን ልፋጫዊ መምብራናን ዘርክስ ኣደ ጉጅለ ሻይረስ እዩ። መብዛሕትኦ ኣብ ስድስት ወርሕ ረኽሲ ኣይፍለጠክን እዩ። ባዕሉ ድማ ይሓዎ። ውሑዳት ካብተን እዚ ረኽሲ ዝሓለፈን ግን ኣብ ኣካላትን ንብዙሕ ግመታት ዘጸንኡ ዝተኖወሐ ረኽሲ ይገብረሉን። እዚ ረኽሲ፡ ኣብ ክሳድ ማህጻን ናይ ዋሕዮ ምልውዋጣት ከሰዕብ ይኸኣል እዩ። ምስ ጊዜ ድማ መንሸር ክሳድ ማህጻን ከሰዕብ ይኸኣል። እዚ ክታቦት ካብቶም ጠንቲ ዘበዝሑ ኩነት መንሸር ዝኾኑ ዓይነት ሆፕቪ ምክልኻል ይህብ። ተወሳኺ ሓበሬታ ብዛዕባ እዚ ክታቦት ጸረ ሆፕቪ፡ ኣብቲ ናይ ሓበሬታ መንሸር ብዛዕባ ክታቦት ጸረ ሆፕቪ ንኣዋልድ ኣሎ።

ካልኦት ክታቦት

ሓደ ሓደ ሕግግት ክሕዞም ብዘያዳ ኣብ ሓደጋ ዘለዉ ቁልፍ ተወሰኸቲ ክታቦታት ክወሃቡ ዕድል ይወሃዎም። እዚ ገወይቦ በ፣ ሕግግት ዓባይ ሰዓል፣ ኢንፍሉወንሳን ረኽሲ፣ ፕነሞኮኩስ ይምልከት (ምኽሪ ክታቦታት ንሓደ ሓደ ቁልፍ ዝብል መንሸር ሓበሬታ ርክብ)።

እዚ ክታቦት ኣንታይ ዓይነት ምክልኻል ይህብ?

እቶም ዘበዝሑ ዝተኸተቡ ቁልፍ፡ ሓደ ጽቡቕ መከላኸሊ ኣንጻር ብርቱዕ ሕግግት ይረኽቡ። ሓደ ሓደ ቁልፍ ምሉእ ምክልኻል ኣይረኽቡን እዮም። ከምኡ ክንሱ ግን መብዛሕትኦም ሰባት ኣብ ሸወደን ክቱባት ስለ ዝኾኑ ብኡ ምኽንያት ድማ እቶም ሕግግት ኣብዚ ሕብረተሰብ ስለ ዘይዘርግሑ፡ እቶም ቁልፍ እኹል መከላኸሊ ኣለዎም።

አዩኖት ጉናዊ ሳዕቤናት ከንገፋ ይኸኣሉ?

እቶም ኣዚያም ዘበዝሑ ቁልፍ ካብ እዞም ክታቦታት ዋላ ሓደ ጉናዊ ሳዕቤን ወይ ቀሊል ጉናዊ ሳዕቤን ጥራይ እዩ ዘሰበሎም። እቶም ምናልባት ከጋጥሙ ዝኸኣሉ ጉናዊ ሳዕቤናት መብዛሕትኦ ጊዜ ድሕሪ ቁሩብ መዓልታት ይሓውዩ።

ክታቦት ኣንጻር ዲፍተርያ፣ ቴታኮሲ፣ ትኸትኸታ፣ ፖልዮ፣ ሆሞፊልያ፣ ፕነሞኮኩስ ሆፕቪን

ልሙድ (ኣንተወሓደ ኣብ 1 ካብ 100 ናይቶም ዝተኸተቡ ዝርኣኦ) ምቕያሕ፣ ሕብጥን ቀሰሊ ኣብ ናይ መኸተብቲ ቦታን፣ ፈኮሶ ረሰኒ፣ ውጽኣት፣ ተምላሰ።

ህጻን፡ ሳሕቲ (ካብ 1 ካብቶም 1000 ዝተኸተቡ ዝውሕድ) ወይ ኣዘዩ ሳሕቲ (ካብ 1 ካብቶም 10 000 ዝተኸተቡ ዝውሕድ) ንብዙሕ ሰዓታት ዘይኣበድ ብኸኣት፣ ቀጻሊ ረሰኒ ወይ ልዕሊ 39 ዲግሪ ዝበጸሕ፣ ብርቱዕ ሕብጥ ወይ መቕያሕቲ፣ ብረሰኒ ምንፍርፋር፣ ማሰኖት፣ ፍሕኸወ፣ ሰሓ ቕርባት።

ዕብይ ዝበሉ ቁልፍ ሳሕቲ (ካብቶም 1000 ዝተኸተቡ ካብ 1 ዝውሕድ) ወይ ኣዘዩ ሳሕቲ (ካብቶም 10 000 ዝተኸተቡ ካብ 1 ዝውሕድ)፣ ቀጻሊ ረሰኒ ወይ ልዕሊ 39 ዲግሪ ዝበጸሕ፣ ብርቱዕ ሕብጥ ወይ መቕያሕቲ፣ ሰሓ ቕርባት፣ መልሱንጥፈት ቊጥቦ።

ክታቦት ጸር ንፍዮ፣ ጽግዕን ሩባን

ልሙድ (ኣንተወሓደ ኣብ 1 ካብ 100 ናይቶም ዝተኸተቡ ዝርኣኦ) ቅይሒ፣ ሕብጥን ቀሰሊን ኣብ ናይ ክታቦት ቦታ። ሓደ ሓደ ቁልፍ ነቶም ሕግግት ዝመሳሰል ፈኮሶ ዓይነት መልሱንጥፈት ይሓመ/ይወጽዎ። እቲ ልሙድ፡ ረሰኒን ዕንፍሩርን ድሕሪ 1-2 ሰሙን ናይቲ ክታቦት እዩ። እዞም ቁልፍ ኣይልብዱን እዮም። እቲ ጸገም ድማ መብዛሕትኦ ጊዜ ኣብ ውሽጢ ቁሩብ መዓልታት ይጠፍሕ። ድሕሪ እቲ ካልኣይ ክታቦት፡ እዚ መልሱንጥፈት ዝገደለ ልሙድ እዩ።

ሳሕቲ (ካብቶም 1000 ዝተኸተቡ ካብ 1 ዝውሕድ) ወይ ኣዘዩ ሳሕቲ (ካብቶም 10 000 ዝተኸተቡ ካብ 1 ዝውሕድ)፣ ግዚዮዊ ፈኮሶ ቃንዛ መላገቦ፣ ረሰናዊ ምንፍርፋር፣ መልሱንጥፈት ቊጥቦ።

ናይ ክታቦት ኣውንታውን ኣሉታውን ጉድንታት

ዝኾነ መድሃኒት ካብ ሓደጋ ነጻ ኣይኮነን። እዚ ክንሱ በዓል መዚ ህዝባዊ ጥዕና (Folkhälsomyndigheten)፡ በቲ ሕግግት ዝመጽእ ሓደጋታት ካብቲ በቶም ክታቦታት ዝመጽእ ሓደጋታት ኣዘዩ ዝግበዩ እዩ ኢሉ ይግምግም።

ናብ ወጻኢ ሃገር ኣብ ትገሽሉ ክትሓስቡ ዘለካ

ኣብ እዞም መገሻ እቲ ቁልዓ ኣቐዲሙ ገለ ክታቦት ከድልዮ ይኸኣል እዩ። ካልኦት ክታቦታት ድማ ኣገደሰት ክኾኑ ይኸኣሉ እዮም። ምስ ማእከል ክንክን ጥዕና ቁልፍ ወይ ሓደ ክኢኒክ ክታቦት ተዘራረብ።

ኣስተውዕል!
ቅድሚ እቲ ክታቦት፡ ውላድካ ሕሙም እንተ ኾይኑ፣ መለዓዓሊ ሕግግት ወይ ቊጥቦ እንተ ሃልይዎ፣ ወይ ቅድሚ ሕጂ ክኸተብ ከሎ ብዝኾነ መንገዲ እቲ ክታቦት ተጻቢኦም እንተ ነይሩ፡ ሓብር።
ድሕሪ እቲ ክታቦት፡ እቲ ቁልዓ ድሕሪ እቲ ክታቦት ዝሓመመ እንተ መሰሊሉ (ሕግግቱ እንተ ተሰጧዕዎ)፡ ምስ ማእከል ክንክን ጥዕና ቁልፍ፣ ምስ ክንክን ጥዕና ኣብያተ ትምህርቲ ኣብቲ ቤት ትምህርቲ ወይ ምስ ሆስፒታል ናይ ግድን ርክብ ግበር። ስራሕተኛታት ሕክምና ምስ ክታቦት ዝተተሓሓዙ ኩሎም ዘጋጥሙ መልሱንጥፈታት ክከብሩ እዮም። ብሰንኪ እቲ ክታቦት ዝመጹ ይኹኑ ኣይኹኑ ብዘየገድሱ።
ብመንገዲ ናይ ማእከል ክንክን ጥዕና ቁልፍ ካርድ ወይ ጥራዝ ወይ ብኻልእ መንገዲ ጌርካ ናይ ውላድካ ክታቦታት ብትኽኸል ኣጻሪ።

Folkhälsomyndigheten
PUBLIC HEALTH AGENCY OF SWEDEN